

Coalitievorming en Participatie: Een praktische beschouwing

Platform Bodembeheer, Den Haag / Groningen, maart 2009

TNO | Knowledge for business

mike duijn & gerald jan ellen, TNO Innovatie & Ruimte

Definitie

- Coalitie = Verbond of samenwerkingsverband tussen verschillende groepen of partijen (Wikipedia).

Vanuit bestuurskundig perspectief:

- Geen uitspraak over Structuren of Procedures.

Neutraal begrip, dus veel vrijheidsgraden

Ingrediënten voor een coalitie

Wat heb je nodig voor een coalitie? → SBS

- “Substantie” → inhoud: belangen / doelen. WAT wil je bereiken?
- “Bondgenoten” → actoren: partijen en personen. Met WIE wil je het WAT bereiken?
- “Spelregels” → procedures en afspraken over besluitvorming en communicatie. HOE ga je met WIE het WAT bereiken?

Coalities: ad hoc structuren met meerwaarde

Coalities zijn *tijdelijke* combinaties van Substantie, Bondgenoten en Spelregels.

In coalities gaat het om:

- Koppelen: eigen doelen verzoenen met die van andere actoren. (Doelvervlechting, Teisman, 1992)
- Meerwaarde: grotere ambities realiseren dan vanuit een unilaterale positie. Ambitie leidt tot wederzijdse afhankelijkheid!
- Arrangeren: samenwerking en conflicthantering onderbrengen in een ad hoc structuur.

Beleidspraktijk: twee typen coalities

Er zijn grofweg 2 'niveaus' waarop coalities voorkomen:

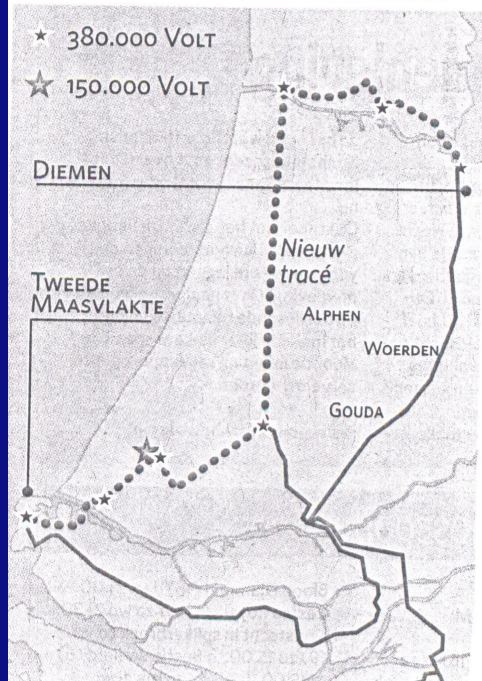
- Kaderstellende niveau
- Uitvoeringsniveau

Op deze niveaus komen coalities op andere manieren en vanwege andere motieven tot stand.

Case study: Hoogspanning door Groene Hart Ondergronds?!

Tracé's in Randstad van 380.000 Volt masten

De PvdA-statenfractie vindt, dat de geplande hoogspanningsverbinding Randstad 380 kV zoveel mogelijk ondergronds moet worden aangelegd. De verbinding moet van Beverwijk via Zoetermeer naar Wateringen gaan. Op zaterdag brachten statenleden een werkbezoek aan Nieuwe Wetering, een van de dorpen waar de nu bovengronds geplande leiding vlak langs zou moeten lopen. Ze zagen daar met eigen ogen, hoezeer de openheid van het landschap door de hoogspanningsmasten verstoord zou worden. Ook spraken zij uitvoerig met bewoners die zich grote zorgen maken over de gezondheidsrisico's van een vlak langs het dorp lopende hoogspanningsleiding.

Masterclass: Zelf aan de gang + Reflectie....

- Je bent adviseur van de gem. Rijnwoude.
- Hoogspanning Ondergronds?! is het nieuwe beleidsdossier.

Samen lopen we de volgende vragen door:

- Vraag 1: Hoe zit het vraagstuk inhoudelijk in elkaar?
- Vraag 2: Wie zijn er betrokken bij 'Hoogspanning Ondergronds!?'
- Vraag 3: Volgens welke spelregels kan er coalitie-vorming voor 'Hoogspanning Ondergronds!?' ontstaan?
- Evt. Vraag 4....

Vraag 1: Hoe zit het vraagstuk inhoudelijk in elkaar?

- Wat is er aan de hand?
- Wat is het vraagstuk?
- Wat zijn de inhoudelijke kennisvragen?
- Wat zijn de belangen?
- Wat is de opgave? Welke doelen worden nagestreefd?

Redenerend vanuit:

1. 'Substantie' → inhoud: belangen / doelen. WAT wil je bereiken

Reflectie op Substantie

→ Verschillende inhoudelijk vraagstukken,....

- Milieukundig
- Bodemkundig
- Ruimtelijk

→ Op verschillende schaalniveaus!

- Landelijk, regionaal én lokaal

Open discussie over belangen en ambities noodzakelijk, evenals Trade off (uitruil) tussen deze belangen en ambities.

Vraag 2: Wie zijn er betrokken bij 'Hoogspanning Ondergronds!?'

Vanuit de inhoudelijke belangen

Vanuit de schaalniveaus

Wat is een mogelijke coalitie op dit dossier?

→ Je verbindt personen en partijen op de inhoud!

2. 'Bondgenoten' → actoren: partijen en personen. Met WIE wil je het WAT bereiken?

Reflectie op Bondgenoten

Overtuiging bij de (potentiële) bondgenoten dat meerwaarde te behalen is:

- Doelbereiking door het creëren van win-win kunnen 'grote' ambities gerealiseerd worden.
- Doelmatigheid door het 'stapelen' van middelen van de coalitiepartners.

Legitimering cq. totstandkoming op politiek-bestuurlijk niveau:

- Wordt de coalitie ook politiek-bestuurlijk 'gedekt'?

Vraag 3: Volgens welke spelregels kan er coalitie- vorming voor 'Hoogspanning Ondergronds!?' ontstaan?

Vanuit de inhoudelijke vraagstukken: inbreng van kennis,
behartiging van belangen

Vanuit de schaalniveaus: rolverdeling, formuleren van doelen,
beschikbaarstellen van middelen,

**3. 'Spelregels' → procedures en afspraken voor
besluitvorming en communicatie. HOE ga je met WIE het
WAT bereiken?**

Reflectie op Spelregels

- Wie doet wat wanneer en waarom?
 - Gekozen bestuursstijl: ‘doordrukken vs. samenwerken’
 - Procesplan van Aanpak: stappen, deelresultaten, eindresultaat
- Wettelijk verplichte procedures vs. “georganiseerde” interactie
 - Participatie-ladder (Arnstein): welke mate van participatie spreek je af, en met wie?
 1. Meeweten: informeren
 2. Meedenken: consulteren
 3. Meewerken: gezamenlijk opties bedenken en uitwerken
 4. Meebeslissen: gezamenlijke besluiten nemen....

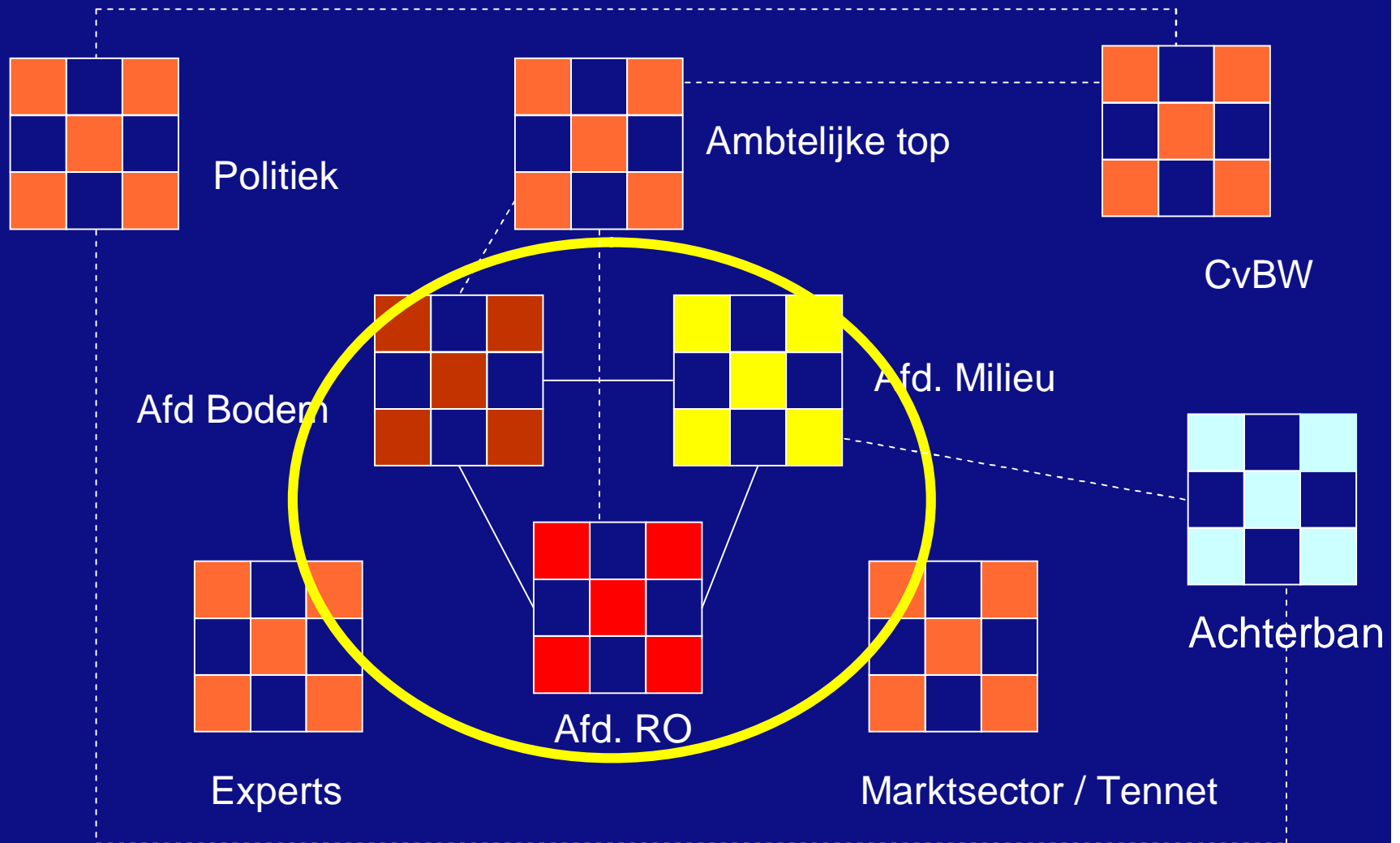
Valkuilen voor coalitievorming

- 'Losgezongen' niveaus van coalitievorming: geen verbinding tussen het kaderstellende en het uitvoerende niveau.
- Symboliek: coalitievorming voor 'de bühne'.
- Strategisch gedrag: zuiver relationele motieven om aan een coalitie deel te nemen. Leidt tot ballast / free riders gedrag.
- Blokkades vanuit inhoud / kennis / macht: ontkenning dat je de ander nodig hebt cq. overschatting eigen positie.
- Te veel een kennis-inhoudelijke insteek (alleen S ipv SBS).

Kansen voor coalitievorming

- Versnellingen in vastzittende vraagstukken realiseren: creatieve, ongedachte combinaties van SBS.
- Ontsluiten van nieuwe (grotere) ambities.
- Opbouwen van een kennis- en relatienetwerk waarmee je verder kunt. Opbouwen vertrouwensbasis.
- Flexibele combinaties van SBS maken: wisselend per vraagstuk en/of locatie / gebied.
- DIY!

Coalitievorming: simultaan schaken!

Opdracht 4 – Wat is de eerste zet, op welk schaakbordje? In de case ‘Hoogspanning ondergronds!’?

- Je bent ambtenaar of adviseur van de gemeente Rijnwoude. Hoogspanning Ondergronds?! is het nieuwe beleidsdossier.
- Wat is je eerste zet? En welke schaakbordje(s) probeer je in beweging te krijgen?